

T De octauo

In illo puniret ad petitorum angelorum et
sanctorum quibus seruierat prima est aia
ad corpus redire. Et fessus est illi ab
bati. Et missus est illi obulus suu cum
magna velocitate: quem ut mox recuperit co
uerus expiravit et celi gaudia intravit.

non refert quantum ad peccatum verum aliquis
verbo scripto vel nuntio vel quoque fa
cto mentitur: sicut nec refert quamcum ad ho
micidium verum aliquis gladio vel securi
terficiat. Item queritur: in quo differt me
daciun a falso. Respondeo: falsum dicit
quicunque credit verum dicere: et tamen hoc
idem quod estimat verum esse non est verum.
Sed mentiri est quando aliquis loquitur ali
quid quod veraciter scit non esse verum. et sic con
tra mendacium propriam loquitur. Nam et mentiri
residetur quasi contra mentem ire. Ergo dif
ficulter vel nunquam per aliquis scire aliquem
mentiri. nisi solus deus. quia quando fal
sum loquitur quod credit esse verum non me
titur sed falsum loquitur. B. Secundum que
quicunque sunt quod possunt valere ad
detestacionem huius peccati. scilicet mendacium.
Primum quia istud peccatum est diabolici
cum. quia primum mendacium commisit dia
bolus. ut habet Genes. iii. cum dixit pri
mus parvibus nostris Nequaquam morie
mini. Unde Iohannes. viii. legit de diabolo
Cum loquitur mendacium ex proprio loquit
ur. quia mendax est et pater eius. ergo
mendax habet linguam diabolica. Se
cundum est hoc. quod illud peccatum inquinat
membrum in quo magis indebet est im
mudicia. scilicet os hominis. Reddit enim illud
ab hominabile deo. unde Proverbi. vii. Ab
hominatio est deo labia mendacia. Si alii
quicunque os suu aptum haberet misceret alios
rebus immundis quicunque vellent ibi tra
re: et permitteret eas ibi nondiscere: os ei
ab hominabile esset homibus: sicos men
dax ab hominabile est deo: cum immund
icia mendacij plus displaceat deo quam immund
icia muscarum. Tertium. quod illud pecca
tum hominem facit simile false monete. ergo
quantum preualet florenus bonus floren
falso: tanto preualet homo verax boni
ni falso et mendacij. unus autem boni floren
nus preualet plus quam mille falsi. et boni ho
meri falso plus quam mille mendacibus. Et si car
falsa moneta non preualet nec ad emendum
neque ad vendendum. scilicet homo mendax ad

D De octauo prep.
On falsum testimonium dices
A C ubi sum Augustinus philosophus omne documentum quo quis
per falsitatem oris ledit proximum
Et contra hoc preceptum faciunt octo ge
nera hominum. Primum sunt falsi testes et
mendaces homines qui prauis homibus prox
mis nocere volentibus presentant auxilium per
suu falsum testimonium. Pro quo sciendum
quod falsus testis in falso testimonio mul
ta mala committit. Primo animam proximam
occidit cum suo mendacio et falso testimo
nio. Sapientia. i. Os quod mentitur occidit
animam. Secundo proximum negat. quod corruptio
veritatis est negatio dei. Unde qui verita
tem negat proximum negat. immo est valde hor
rendum nomine dei assumere in testimonium
falsitatis. Tertio proximum ledit et dam
nificat: aut in rebus: aut in fama. aut in
persona. id est in corpe cum suo falso testi
monio. Ergo quilibet talis bonus homo
sic Iesus potest dicere cum proprio illud per
surrexerunt in merentes iniuste. Notandum
quod sanctus Thomas secundus secundum. q. lxx. dicit
quod falsus testis peccat mortaliter et tenet
ad restituacionem omnium. xiiii. q. v. Non sane
q. vi. Si res aliena. Et tales puniuntur
a deo non solum in futuro: sed etiam in presenti
quandoque. Exemplum per te infra. viii. A.
Sicutur de mendacibus. Pro quo nota
quod mendacium est falsa significatio vo
cis cum intentione fallendi. Unde quis verum
maiorem peccatum sit mentiri verbo vel fac
cio. Respondeo sum Thomam in quodlibeto
Cum eadem intentione sit fallendi in utroque
utrumque peccat equaliter. verbum enim et fac
tum assument per instrumentum fallendi. unde

precepto

nihil valet nisi ad gehennā. **Q**uare
tū est q̄ mendacij est q̄dāz venenū q̄d
tante efficacie est q̄ in ipso hoīe existens
āiam interficit: iuxta illud Sap. i. Os
quod mentitur occidit animam. Ergo
mendaces habent linguam venenatāz
Et mīz quoddam est q̄ō illi miseri ho
mines non timent illud venenum q̄d ī
ore sentiunt. **Q**uintū est q̄ hoc pccim
multum displicer deoꝝ hominibꝝ. Or
sicut deus multū diligit veritatem: fīm
illud p̄s. Ecce em̄ veritatem dilexisti.
Sic eouerso odit mendacij. p̄s. per
des oēs qui loquunt̄ mendacij. Und
Aug. **D**erito p̄d̄ mentiens q̄ decli
nat ab eo q̄d est: in id quod non est In
super etiam mendacij abominabile est
coraz hominibꝝ. Et virtus eouersoval/
de commendabilis est coram hominibꝝ
Quid em̄ est laudabilius & honorabili
us q̄ h̄e tale verbū. Ille verax in v̄bis
iustus in factis. Et q̄d vituperabilis
q̄ ille qui est mendax in verbis: & fallax
in factis. & cum duo p̄mittit vñ sol
vit. **L** **V**nde notandū q̄ qui se
vult a peccato mendacij cauere: oportet
q̄ remoueat a se occasiones mendacij: q̄
sunt due. Prima est cupiditas: q̄ ex cu
piditate avaricia plura mendacia p̄ce
dunt ut p̄z in modernis mercatoribꝝ et
alijs pluribꝝ peccatoribus. Sc̄da est ti
mor mundanꝝ hoc em̄ timore petrꝝ chri
stum ter negauit dicens. Non noui ho
minem. **O** **E**t sciendum q̄ men
daciū est triplex. sc̄z p̄niciōsum. officiosū
& iocosum. In p̄mo offendunt illi qui
mentiū contra fidēi veritatē: ut q̄ chri
stum dicerent esse natū non ex marie & gi
ne h̄mōi. Item sc̄do offendunt illi qui
per mendaciū ledunt p̄ximi famā & ho
nore: sicut est mendaciū false detracū
onis. Item t̄rio offendunt illi q̄ p̄ menda
cium p̄ximū dānificant in bonis exteris
oribꝝ. sicut illi qui falsum aliquā deferunt
iudicivel tyranno. Et q̄ falsum testimo
nium p̄tra aliquā in causa pecuniaria d̄e

ponunt: ex q̄bꝝ p̄ximus damnisicat. **L**it
ca q̄d querit: quid de te falso? **R**espō
deo fīm Tho. sc̄da sc̄de. q. lxx. **T**estis
falsus peccat mortaliter inquantū p̄iu
rus est: & inquantū facit p̄tra iusticiam
& contra id de quo est speciale p̄ceptum
in decalogo. **E**t talis indubitanꝝ tenet
ad restituōem oīm que p̄xim⁹ ei⁹ amis
sit p̄ eius testimonii. l.4. q. 5. **N**ō sane.
z. q. 6. **S**ires aliena. **Q**uerit ut p̄li
ceat testi aliqd̄ recipe. **R**espōdeo p̄ fe
rendo testimonio nihil debet accipere: n̄iſ
tantū expensas ab illo qui en̄ p̄ducit. 4
q. 3. **G**enturis. **E**tsi accepit: turpit ac
cepit. & restituet ei a quo recepit: nisi ille
dederit ad corrumpendū testem. tūc em̄
debet dare ei in cuius iniuriā accepit. **S**e
cundo circa mendaciū officiosum p̄mo
offendunt illi qui ex quadā pietate men
tiuntur p̄ conseruanda vita p̄ximi: ut si
quis videat hoīem queri ad mortem di
cat se non vidisse eum. **S**c̄do circa h̄
offendunt illi q̄ mentiū p̄ conseruan
da hoīs continentia ut si virgo volēti eā
deflorare mentiat & dicat se esse cōiuga
tam. **T**ertio circa hoc offendunt q̄ mē
tiuntur confuando hoīs exteriorē sub
statiā ut si q̄s vidēt p̄donē velle quē spo
liare dicat sibi parcas sibi: q̄ no portat
pecuniā. **E** **C**irca q̄d queritur.
vt n̄ sit licitiū mentiri p̄pter liberationē
hoīs a quocunq̄ periculo. **R**udeo fīm
Tho. sc̄da sc̄de. q. cx. **N**on. sed h̄e
occultare p̄uidenter sub aliqua dissimu
latione. **U**t etiam augustinus dicit. **O**r
fīm doctores. **O**mē quidem mendaciū
est p̄cim ad minus veniale sicut iocosū
Sed p̄nitiosum semp̄ est mortale: quia
est contra charitatem dei & p̄ximi. **T**er
tio circa mendaciū iocosum offendunt illi
p̄mo qui mentiūt p̄relevando meroē
& tedium. sicut illi qui aliqua ludicra fin
gunt ut hoīem melācolicum exhibilaret
Sc̄do circa idem offendunt illi qui me
tiuntur p̄ aliquā solacio. **S**icut illi q̄
ex cupiditate alijs cōplacendi singūt a

T^he octauo

liqua iocosa mēdaciā vt eos ad risum p/
pocēt. **T**ertio circa idē offendūt illi qui
mētiūt ex adulatōe iocosa: sicut q/fal/
se cōmēdant hoīem: vt ex eo magz pla/
ceant. **S**ed i qui in hoc pcepto offen/
dūt sūt derisores qui offendūt p/ximum
deridētor subsannando. **E**t qlibet tal/
aduertere debet illō. Subsannās sub/
sannabit: z deridēs deridebit. **C**irca
qđ queris: vtp derisio sit pccm mortale
Rñdeo fm Tho. scda scde. q. 75: Di/
cendū q qn quis malū alicui psonē vel
defectū in r̄sum vel luduz ponit: derisio
dr. **E**t si quidē hoc fiat in quantiū malū ē
parū fm se: sic derisio est yveniale pccm
Sed qn accipit̄ quasi parū rōne psonē
sic aliquē deridere est eūz oīno paruipē/
deret taz vilē estimare vt de eī malo nō
sit curandū: h sit qsi p ludo habēd". **E**t
sic derisio est mortale pccm. z tanto gra/
uī qnto maior reuerētia debet psonē q
eridet. **U**nde grauissimū pccm est irri/
dere dē: z ea que dei sunt. **S**icut bea/
tam virginēt sc̄os. **G**cdō est grauī de
risio parentū. qz in maiori reuerētia sunt
habēdi. **T**ertio derisio iustoz p quam
et̄ hoīes de bñ agendo impediuntur.

S Tertiū sūt discordiā int̄ hoīes
seminantes. qđ pccm dñs int̄ oīa alia
maxime derestat. sicut p oppositū in cor-
dis charitater cordiū vnitatem maxie de-
lectat. Unde illi ch̄ri reuerētiā pl̄g p/
turbant: q̄s ille q̄ lat̄ ei⁹ lancea aperuit:
vel qui ip̄m cruci clavis affixit. **L**ui rō
est fm Henri. defir. quia tales ei⁹ sani
guinem euacuant. per quē oīa pacifica-
uit: siue in celis siue in terris sint. Item
illud peccatiū opus est diabolicum t̄ cō/
trariū operi xp̄i. Unde de diabolo scri-
ptum ē. **J**ohis. x. q̄ disp̄git oues. **X**p̄s
vero dese dt. **D**att̄. xii. **Q**uin nō p̄ gre-
gat mecum: dispergit. Ad ch̄mz ad f̄/
uos ei⁹ ptinet in pace uiueret pacificare
Gñ **D**att̄. 5. **B**t̄ pacifici qm̄ filij di-
vocabunt. **G**ñ **B**regz. in pastorali **G**i-
ve vocans filij q̄ pacē faciūt pculdubio

Sathanus sunt filii qui eam confundunt,
G **Q**uartus iste qui fraudulentem pri-
mo loquuntur qui habent mel in ore: et fel in
corde, et sic proximos decipiunt, et traduci-
antur. **I**esus. **O**nus bonum fari, et cordem as-
sum meditari. **O**scula que iudas domino
dedit, hec mihi tu das. **E**t sciendum quod si
aliquis fraudulentem bonum loquitur ab alio:
et vult quod audiens eum loquatur oppositum et
malum de eodem: tunc talis duplum pec-
cat. **P**rimo in seipsum quia fraudulentem lo-
quitur. **S**ecundo in proximum cuius-
tetur dare occasionem obloquendi. **H**
Quintus iste qui proximum cum viris suis im-
properiis perturbant. **E**t isti sunt Henri-
de fir, spiritualis in facie christi spuit, et
sputis verborum suorum amabilem ei faciem ins-
ficiunt. **U**nus autoritas. **F**acile christi videt
alapis contumere qui proximum in plenaria
nititur perfundere. **Q**ueritur vero contumel-
lia siue conuicium sit peccatum mortale.
Respondeo quod propter praeceptum vel se loquendo: tunc
est peccatum mortale. **E**t non minus si
furtum vel rapina: maxime quando lo-
quitur animo de honestandi proximum
Et ratio huius est. **Q**uia homo non me-
nus amat honorem suum qui ei per ta-
le conuicium auferunt: sed rem possessam
que per furtum vel rapinam ei auferunt
Ergo quicunque obijicit proximo suo de-
fectus suos iniuriosos sine culpa, ut dicere
do: tu es fur: vel usurarius, vel mendax
vel tu ibi hoc fecisti, vel ibi sic viristi: et
taliter egisti. **V**el etiam defectus peni-
nate: ut dicendo, tu es cecus et gypbosus
vel scabiosus, et sic de aliis, eum confun-
dendo mortaliter peccat, et reus erit ei
ne pene. **U**nde Matth. 5. dicit christus
Qui dixerit fratri suo fatue (eius) supple-
confundendo. **R**eus erit gehenneignus
O quid tunc rei sunt qui parentibus suis
is contumeliam inferunt, ut dicendo, tu antiqui-
stulte, vel alio quicunque modo eis male dicendo:
tales filii incurvant et nam maledicentes. **U**nus
Exo. xxi. Qui maledixit eum per invocatio mor-
temoria sciat eterna. **I** **Q**ueritur

prece pto

causa correctōis liceat huius dīcere Rū
deo f3 tho. se. se. q. 72. Sicut licitū ē ali
quē vberare vlt' in reb⁹ dānificare causa
discipline. sic p̄t et haliq̄s alteri quem cor
rigere debet aliquod verbum conuicio/
sum dicere. Et hoc modo dominus vo/
cauit discipulos suos (qui iuerunt in e/
maus: q̄bus apparuit in via post resur/
rectionem sua) stultos dicens. O stu/
litz tardi ad credendum in omnibus q̄
locuti sunt prophete. Nonne si oportu/
it christum parti. et sicut intrare gloriam su/
am: vt patet. Lu. xl. Similiter et apo/
stolus paulus Galathas nominavit i/
sensatos dicens. O insensati galathe.
Tamen sicut dicit augustin⁹. Ex mag/
na necessitate obiurgationes sunt adhi/
bende. ergo non leuiter sunt proferende
R Itē Queris vt̄ homo ztume/
lias sibi illatas debeat sustinere Despo/
deo f3 tho. vbi. s. Sicut in alijs ini/
ris: sic in verbis contumeliosis tenemur
habere animum preparatum ad tolerā/
tiā si expediens fuerit. Quandoqz ta/
mē opt̄zrt ztumeliat repellam⁹ pp̄t tria
Duo qdē pp̄t bonū eius q̄ cōtumeliam
infert. v̄yideliz eius audacia reprimā/
tur: et idcirco talia n̄ attēptet Scđo pp̄t
famā nostrā. qz q̄libet tenet defendē fa/
mā suā. Qz f3 Aug⁹. Qui famā suā ne/
gligit crudelis est. Et qz f3 salomonez
Helius est nomen bonum: qz diuitie
multe. Tertio propter bonum mul/
torum quorum profectus per contume/
rias nobis illatas impeditur. Und⁹ au/
gustinus. Duo sunt tibi necessaria scili/
cer conscientia et fama Conscētia pp̄t te/
et fama pp̄t proximū. Hextisunt hi qui
proximū suū v̄bis rixosis ad irā puocant
et tal' qui puocat scient proximū ad irā/
cundiam omnū peccatoꝝ que ille in ta/
li irā cōmitit sive in verbis sive in factis
reus erit. Quia iracundia est mater om/
niū virtioꝝ. Merito sibi quilibet cauere
debet ne alium puocaret Cōtra hocfa/
ciunt isti qui annosos homines prouo/
af 3 gta. I. C.

cant: vel alios homines passionatos qnt
cito puocant ad irā: et in hoc volūt recre
ari. qd̄ tñ v̄git in piculū aīaz ipaz. Et
grauit in futuro p talib⁹ solatib⁹ puniēt
Quia omnes maledictioꝝ et blasphemias
et cōminationes quas iste sic pro/
uocatus pfert ipsi lugebunt. Quia est
regula cōmunit. q̄ qui occasionez dam/
ni dat: damnū dedisse videtur. Et chri/
stus dicit in euangelio. Omnis qui ira
scitur fratri suo: reus erit iudicio. Quid
tunc ille reus erit qui non solum irasci/
tur: sed etiam qui proximum suū ad irā
puocat. Unde sollicitoꝝ eoz cauere de/
bet ne maritum suum ad irā prouocet.
alias omnium peccatoꝝ que ipse in tali
irā cōmittit: ipsa particeps erit. Et sicut
militer intelligēdū est de marito q̄ nō
debet puocare uxorez nec filios nec filia
ad iracundiam: et sic de alib⁹. Septi/
misunt qui proximis suis detrahunt. et
talis detractio sex modis cōmittitur. Et
audire detractionem quādo est peccatū
mortalez qn̄ nō: hoc q̄re ante. v. Q. R
D Octauisunt qui in verbis p/
cacibus et lascivis proximum scandalizat
et mentis integratatem corrumpit. Un/
de. i. Corinth. i5. Corrumput bonos
mores colloquia prava. Item Eph. 5
Fornicatio autem et omnis immūditia
aut avaritia nec nominetur in vobis su/
cūt decet sanctos. Cōtra hoc plures fa/
ciunt qui verba scurulia et luxuriosa pro/
ferunt per que proximos ad malas co/
cupiscentias prouocant: et in hoc deum
grauiiter offendunt. Et tunc cum tales
corrigitur: tunc dicit q̄ nō denotant
cordis cōsicut proferunt ore: quod tamē est
falsum. Unde christus dicit i euāgelio
Ex abundantia cordis os loquitur Er/
go qui talia verba proferit sive sint vi/
ri sive mulieres in his ostendunt se ha/
bere impudicitiaz cordis. Unde Chry/
sosto. super Ioannem: Quale cor habet
vniuersaliz talia verba loquitur et opēa
facit. Hoc etiāz patet in bonis et honestis

De nono

stis et pudicis personis: quod nunquam vel raro talia pferunt: sed ibi chrismoni nominant eo quod versat in cordibus ipsorum. Sed patet in boro Ignatio martyre: qui in torturis positus septuaginta nominauit. Et resquisitus quare hoc nomen toties nominaret: dixit. Quia hoc nomen scriptor habeo in corde meo: et reticere non possum. et tortores post mortem eius cor extraherunt de corpore: et illud in partes sciderunt. et in qualibet parte fuit scriptum hoc nomen Iesu auris litteris. Ergo quilibet christianus se cauere debet et a superbis malis scurribus et luxuriosis. Unde Isidorus de sancto bono. Malis sermones in ore christiani esse non debet. Hoc etiam ostendit apostolus dicens. Ois sermo malus ex ore vestro non procedat. Et merito: quod si in dictum Christi in euangelio de omni vobis oculos redituri sumus reges. Multo fortius de superbis scurribus et nocivis. Ergo merito quilibet nostrum debet a deo petere cum preci. dicens. Pone domine custodi animam meam: ut non delinquam in lingua mea. Et nota per conclusionem octauum preceptum de falso testimonio quod falsi testes puniantur: quoniam in presenti: quoniam in futuro. Et hoc ponitur a se exemplum. A Legitur quod quidam bonus homo iustus propter rigorem iusticie a quibusdam malis homibus odiebat: unde ipso erat sibi falsa crux quod et iuramento confirmavit eo quod non faciliter credebatur eis homines propter excellentiam vite illorum boni hominis. Et primus ait: nisi ita sit: Ceterum igne peream. Secundus dixit morbo regio ledar in toto corpore non ita sit. Tertius oculos perdidit nisi ita res se habeat. Quod totum sic euenerit illis propter peccatum puerorum et falsi testimoniorum. Nam per nos testis falsus mora plaga ignis exultat. Secundus a pedibus usque ad caput consumitur: quia putridus factus est. Tertius talia audiens et videns: et de seipso timens factum reuelavit: et postmodum cecidit effectus est. Unde hoc dicit Salomon Proverbiis. Falsus testis non erit impunitus.

De Nonō prep.

Non concupisces rem proximam tui. Super enim in septimo precepto prohibuit furtum hic autem prohibet concupiscentiam cordis dicentes. Non concupisces rem proximam tui. Et scientes quod contra hoc preceptum faciunt decem genera hominum. Primum sunt qui concupiscunt bona aliorum: et scientes quod non possunt obtinere recte cupita non persequuntur concupiscentiam. Si autem scirent se posse sequi concupisca: forsitan fortissime conarentur ad persequendam concupiscentiam in effectum. et isti taliter cupiscedo mortaliter peccant. Secundum sunt qui aliena concupiscunt et cum omni conatu exteriori laborant per talis re illigite obtinenda: quod quamvis non obtineant: peccant tamen mortaliter: quod apparet in furez latrone, per furto et rapina laborante: quod licet in effectu non furens nec rapiant mortaliter tamen peccant et graviter peccant. Tertium sunt qui aliena concupiscentiam illigite obtinentibus. Et huius nunquam remittitur peccatum nisi prius restituatur ablatum. Augustinus dicit. Num modo tamen habeant facultatem restituendi. Terteri qui concupiscunt bona aliorum in iuste: et habent spem ut ea sibi possint acquirere: sed non audent attemptare propter timorem corporis et honoris. Sed si scirent se posse evadere: persequerentur toto conatu: et sic propter deum dimittunt: sed propter timorem et confusionem humanam. Quartus sunt qui concupiscunt iustas res: sed ad malum finem: id est ad peccatum: ut percutiatur ad vanam gloriam exercendam vel ad luxuriam: vel ad crapulam. Sicut ille diuines de quo scribitur. Luce. vi. quod epulabatur quotidie splendide. Ergo quoniam videtur aliquem luderez pecunias luxuriarum usurpas exercere vel videret superbias vestrum: et sic de aliis. Et sic ad talem finem desideraret et ha-